

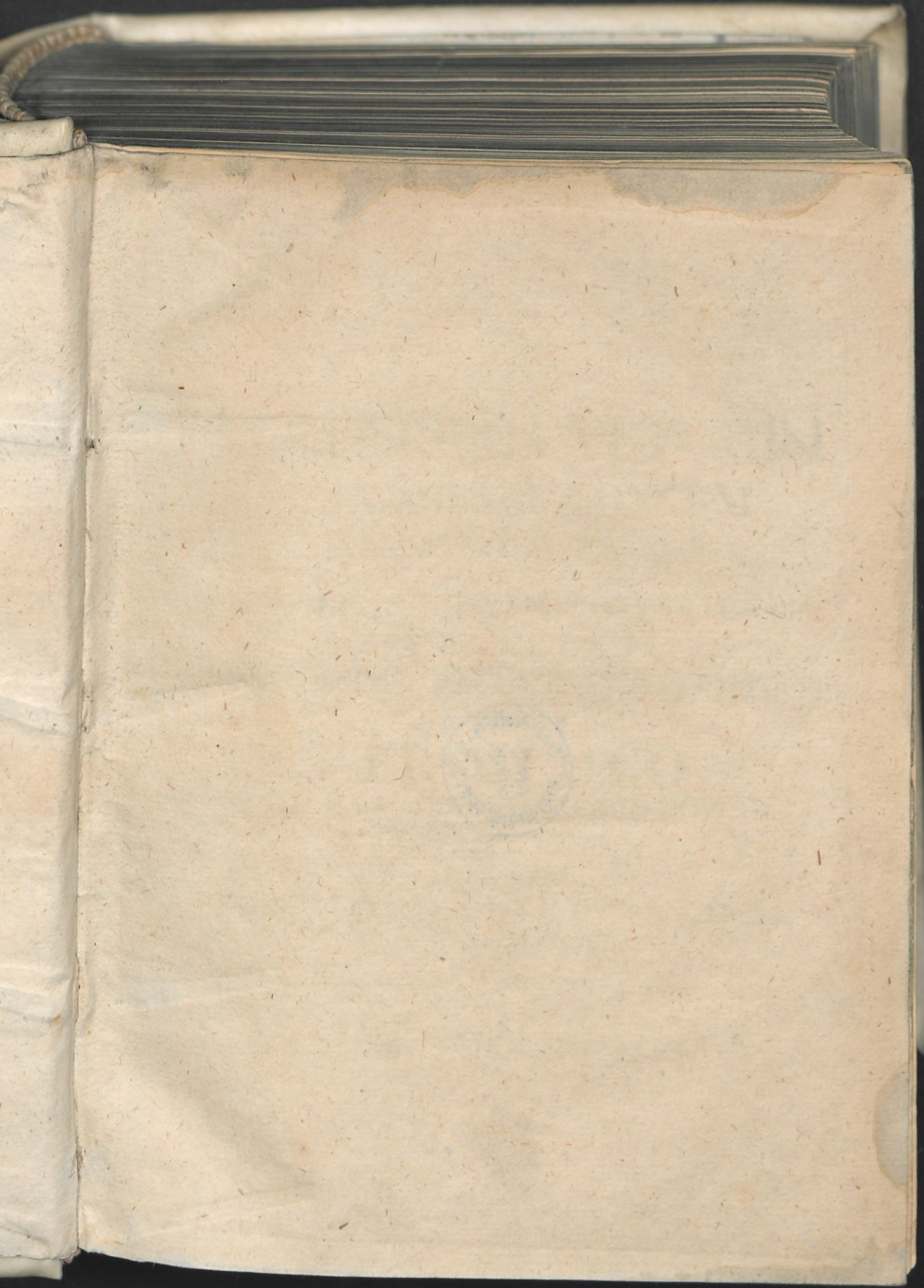
CANCEL:
MARTIS B:
1717:

*

Zu 08 Lc

A et Ω.

DE

ΟΦΙΟΛΑΤΡΕΙΑΙ

CONSENSV

INCLYTI PHILOSOPHORVM ORDINIS

PRAESIDE

M. PHILIPPO OLEARIO,

GRAEC. ET LATINAR. LITTERAR. P. P.

AD D. IX. DECEMB. MDCCCXIII

PVBlice DISSERT

IO. FRIDERICVS STEINDORFF

PH. BACC. CYGNEA MISNICVS.

LIPSIÆ,

LITTERIS IMMANVELIS TITIL.

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, EXCELLEN-
TISSIMIS, CONSVLTISSIMIS,
DNN. CONSVLIBVS,
SYNDICO, PRAETORIBVS,
RELIQVISQVE
COLLEGII SENATORII
CYGNENSIS ASSESSORIBVS
GRAVISSIMIS
DOMINIS MEIS ac PATRONIS
OMNI ANIMI SVBMISSIONE AETER-
NVM COLENDIS
STVDIORVM ACADEMICORVM
PRIMITIAS
DEBITA OBSERVANTIA
OFFERT
RESPONDENS.
IO. FRIDERICVS STEINDORFF,
CYGNEA MISNICVS.

Siquis superstitiosos Paganorum cultus paulo penitus perlustrauerit, ille non poterit satis mirari, qui factum fuerit, ut cum, iudice Apostolo Paulo, τὸ γνωστὸν τῷ Θεῷ sit φανερόν in hominibus, siquidem Deus iis patefecerit: nihilo secius tamen non solum a cognitione vnius veri Dei in multitudinem tam focuendam et prodigiosam discesserint, verum etiam, id quod incertailem Dei gloriam ad summam vilitatem deducit, Deum ferali ausu, quasi sui similis sit, repraesentare annisi fuerint in imagine visibili, vel animalis vel hominis, quod Apostolus iam dictus hisce verbis nobis ob oculos ponit: καὶ ad Romān. c. 1. ἡμοίωσαν τὴν δόξαν τῷ ἀφάρτῳ Θεῷ ἐν ὁμοιωματὶ ἐκόντων φασγῆ v. 23. ἀνθρώπων, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν i. e. mutarunt gloriam incorruptibilis Dei in efformatam imaginem mortalis hominis et volucrum, et quadrupedum et reptilium. Quem furorem neque lumen naturale apud Ethnicos, neque lumen revelationis apud Iudaeos reprimere valuit. Nam quod ad posteriores attinet, hi quoque testante Hieropsalte, mutarunt gloriam suam i. e. Deum, qui ipsorum gloria et decus esse debebat in similitudinem bouis manducantis herbam: Quod de vitulo fessli intelligit, quem in deserto sibi formaerant ex auro, et hinc dicit, illos oblitos Dei saluantis ipsos: id quod tanto magis peruersam huius populi stupiditatem arguit, quod contra Dei præceptum nuperrime illis promulgatum cum

Psal 106

DISSERTATIO

4
 eum in idolo colere vellent, quasi vt. in eo veri haberent sym-
 bolum numinis, quemadmodum falso gentiles gaudent: hoc
 que eo sine exoptasse, vt isto symbolo praesente et praecunte
 signum haberent praesentis et praecuntis Numinis. Sed quanta
 haec sit stulticia incorruptibilem comparare cum corruptibili-
 bus, vtpote. inter quae nullum profus cogitari possit *ὁμοίωμα*,
 iam Deus disertis verbis ipsis inculcauerat. Cum itaque Israe-
 litae, de quibus constat, *ὅτι ἐπιτεύθησαν τὰ λόγια τῶ Θεῶ*, eo de-
 mentiae prolapsi sint, neque vllis obtestationibus et commina-
 tionibus Dei et Prophetarum ab hoc nefando scelere deterreri
 potuerint: minus erit mirum, Ethnicos divinae reuelationis
 luce destitutos in idem incidisse lutum. Equidem ipsa quoque

Quaest. Tusc. I.
 ap. Clem. A.
 lex. Protrept.
 p. 35. et Strom.
 V. p. 438.
 Plin. Hist. nat.
 II. 7.
 Huet. Quaest.
 Alnet T. 2. c. 2.
 Tob. Pfanner.
 Syst. Theol.
 gentil. c. 2.
 §. 19.
 Herodot. I. 1.
 Strab. I. XV.
 p. 503.
 Cic. de legibus
 I. II. c. 11.
 Tacit.
 de moribus
 Germanis.

v. August. de
 Civ. Dei IV. 31.
 XVII. 24.

sana ratio dicitur, Deum esse mentem, vt Cicero loquitur, *segre-
 gatam ab omni concretionem mortali*: Hinc quoque Antisthenes
 recte iudicat: *Deum nulli similem esse, ideoque ex imagine disci non
 posse*. Et Plinius *effigiem Dei formamque quaerere, imbecillarum
 humanae* putauit. Neque solum praestantissimi quique Philo-
 sphi, quorum testimonia ab Huetio et Pfannero adducta legi
 possunt, hanc veritatem agnovere, verum etiam de tota Per-
 sarum gente testantur Herodotus et Strabo, quod neque templa,
 neque statuas, neque aras extruere soliti fuerint, et huius in-
 stituti rationem reddit Herodotus his verbis: *ἀλλὰ καὶ τοῖσι
 ποῖσι (ἀγαλματα) μωρὴν ἐπιφέρεισι, διότι ἐν ἀνθρωποφυνείας ἐνομι-
 σον τὸς Θεῶς, καθάπερ οἱ Ἕλληες*. Cicero etiam Xerxem aucto-
 ribus Magi inflammasse templa Graeciae ait, quod parietibus inclu-
 derent Deos, quibus omnia deberent esse patetia, ac libera, quorum-
 que hic mundus omnis templum esset et domus. Idem quoque de
 Getmanis nostris testatur Tacitus, *nec cohibere, iniquis, pa-
 rietibus Deos, neque in vllam humani oris speciem assimilare ex
 magnitudine coelestium arbitrantur*. Quin etiam de antiquis Ro-
 manis, cum nondum a victis gentibus deuicti, nec illorum opi-
 nionibus et sacris imbuti aut corrupti essent, doctissimus Ro-
 manorum Varro et Plutarchus memoriae prodiderunt, illos ni-
 mirum centum et septuaginta annos Deos sine simulacro co-
 luisse. *Quod si adhuc, inquit, mansisset, castius Diu obseruarentur;*
 cuius sententiae suae testem adhibet inter caetera etiam gen-
 tem

tem Iudaeam: Nec dubitat eum locum ita concludere, ut dicat: *Qui primi simulacra Deorum populis posuerunt, eos civitatibus suis et metum demisse et errorem addidisse.* Vti haec Varronis fragmenta apud Augustinum de Civ. Dei leguntur, quae Plutarchus in vita Numae confirmat, cuius verba sunt memoratu digna, atque ideo adscribere non pigebit. *Ἐτ' ὁ δὲ διεκόλυεν ἀθεωποιδῆ καὶ ζωόμορον εἰκόνα Θεῶν Ῥωμαίοις νομίζεν, εἰδὴν παρ' αὐτοῖς ἔτε γασπρὸν ἔτε πλατὸν εἶδ'.* Θεῶν πρότερον, ἀλλ' ἑκατὸν ἐβδόμηκοντα τοῖς πρώτοις ἔτεσι νοῦς μὲν οἰκοδομέμενοι διέτελεν καὶ καλλιάδας ἱερὰς ἰσῶντες, ἀγαλμα δὲ εἰδὸν ἑμμορὸν ποιεῖμενοι διέτελεν, ὡς ἔτε ἴσον ἀφομοῖεν τὰ βελτίονα τοῖς χείρονα, ἔτε ἐφ' ἡμετέρας Θεῶν δυνατὸν ἀλλῶς ἢ νοῆσαι. i. e. Hic vetui Romani hominis vel bestiae formam tribuere Deo, neque fuit vlla apud eos ante vel picta vel ficta imago Dei, sed primos centum et sexaginta annos templa extruxerunt et cellas Diis, simulacrum per id temporis nullum habuerunt, nefas putantes augustiora exprimere humilioribus, neque aspirari ad Deum aliter quam mente posse. Imo et apud Aegyptios testatur Lucianus in libro de Dea Syria: *priscis temporibus etiam absque simulacris templa fuisse.* Quamvis autem haec ita sese habeant, ut gentes adductae vanitatem cultus idolorum ex lumine naturæ satis agnoverint, tamen inter illas quoque paulatim vnius Dei noticia obsoleuit, et Deorum pluralitas inuecta est, et propter easdem causas quoque externa idololatria intromissa, quae potissimum per simulacra se exerit; Hinc nullam temere gentem reperias, quae non iuxta supra allegatum Apostoli Pauli effatum, mutauerit gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium, ita ut facile credas, homines omisso vero Deo, cum sine numine viuere non possent, in solatium sui omnia extra se pro Deo adoptasse, et potius, quam sine Deo essent, insanissima etiam cerebri sui figmenta θεοποιῆσαι maluisse. Hinc tot monstra idololatriæ enata fuerunt et tot prodigiosae formae, in quibus Teuri vel potius daemonia coluerunt. sic Moloch sub imagine Tauri habentis manus, Dagon sub figura semihominis ac semi Piscis, et Beelzebub Deus Accaronensis in statua habente caput Canis,

lupi atque leonis repraesentabatur. Quo iure merito *φιλοτιμίας* siue cultum serpentum referas, de quo in praesens paulo fufius differere in animum induximus, id quod Deus optimus Maximus feliciter cedere jubeat!

II. Quod itaque ad originem cultus serpentum attinet, omnino toti cohortemur necesse est, si nobiscum reputemus, infernalem genium rem apud homines eo deduxisse, ut talem consecraverit formam, sub qua Evae apparuerat, et defectionem a Deo ipsi persuaserat, quo ipso non solum primos parentes, sed totam quoque ipsorum posteritatem temporali- bus et aeternis miseriis nunquam satis deplorandis inuolue- rat; quam ob causam Deus non illi solum sed et serpenti, iusto iudicio, maledixit, tanquam instrumento seductionis, quo in- fensus humani generis hostis ad hoc nefandum facinus perpe- trandum malitiosissime abusus fuerat. Vnde etiam mox ab initio mutuum inter serpentem et hominem odium capitale enatum est, quam inimicitiam ipse summus Deus constituit in- ter mulierem et serpentem, et semen mulieris et serpentis, et cuius odii ratione, observante Doctissimo Bocharto, Hyperides in oratione contra Demadem scribebat, τὸς ὄφεις μισητὸς εἶναι

Bochart. Hie-
roz, P.I.I. c. 4.
p. 30.

Theocr. Idyll.
XV.

Aët. 4.

Onirocrit. l. 2.

Epiph. Physiol.
c. 14. p. 209.

Ἐν παιδὸς τὸν ψυχρὸν ὄφιν μάστιγα δέδοικα

Ateneris fuit horrori mihi frigidus anguis

Plautus etiam in mercatore, *nempe ruri est vxor tua, quam dudum dixeras te odisse aequae atque angues*. Hinc Artemidorus, ὄφεις ἐχθρὰν ἐπὶ ὄφεις. ὅπως δ' αὖν διαθή τινος, ἔτιως καὶ ὁ ἐχθρὸς τὸν ἰδόντα διαθήσεται. *serpens in fomnis visus inimicitias conciliat, quomodo- cunque igitur aliquem (in fomnis) dirēxauerit, eodem modo quis- quis viderit, ab hoste infestabitur*. Hinc denique Theophrastus in characteribus Ethicis siue morum descriptionibus, τὰ δὲ τῶν ἡθῶν μὴ αἰπλά, ἀλλ' ἐπιβλα φιλότητος καὶ μάλλον δεῖ, ἢ τὸς ἐχθρῶν. *Mores qui non sunt simplices, sed insidiosi, fugiendi plus quam viperæ*. De quo odio inter hominem atque serpentem intercedente hoc quoque obseruat Epiphanius Physiologus, quod, cum ab homine vestito fugiat, cum eundem nudum videt, κατὰθωρεῖ αὐτὸν illum aggreditur confidenter, quamuis con-
trarium

DE ΟΦΙΟΛΑΤΡΕΙΑΙ

trarium alii diserte doceant, sic enim Eustathius in Hexaemero, εὖν δὲ γυμνὸν θεώσθητε ἀνθρώπων, ἔ πρόσπειν εἰ δὲ ἐνδεδυμένον, ἐφάδεται. *Hominem nudum si aspexerit, non adit; sed si vestitum viderit, aggreditur.* Hieronymus, vel quisquis auctor est epistolae ad Praesidium sub Hieronymi nomine, *Coluber*, inquit, *nudum hominem timet, vestitum prosequitur.* Isidorus itidem hoc confirmat: *Fertur*, inquit, *quod serpens hominem nudum non sit ausus attingere.* Quin etiam Olaus ad propriam experientiam hac in parte prouocat. *Fauorabile*, inquit, *verbum Isidorus de natura serpentum profert, quod hominem nudum et dormientem nunquam laedat: idque mihi, in pueritia et adolescentia, serpentibus sine laesione saepissime congregienti, contigit.* Quae vltima narratio de serpentibus, quod scilicet conspectum nudi hominis ferre nequeat, si veritati consentanea sit, forsitan haud incongrue eo referri posset, quod serpens quasi per instinctum naturae adhuc recordetur illius diei infausti, quo cum Adamo et Eua nudis coram Iudice supremo comparuit, vt iusta poena propter admissum facinus ipsis irrogaretur.

III. Quae cum ita sint, vt homo atque serpens naturali horrore se mutuo auersentur, haud iniuria vnusquisque obstupescat, quod nulla fere bestia magis diuino cultu affecta, aut cui plus diuinitatis tributum fuerit. Adeo vsque draco ille magnus, serpens antiquus, qui Diabolus et satanas appellatur, qui totum orbem decipit, miserorum mortalium mentes, postquam semel per peccatum in regnum tenebrarum pertraxit, excoecare potuit. Hinc facile animum induco, vt credam, hanc ipsam magni draconis siue Daemonum Principis, qui inter Daemones aequae eminent ac in vulgo serpentum magnus Draco, fuisse intentionem, vt per hunc serpentum cultum oraculum Dei falsum reddere allaboraret, quo pronunciauerat: *Ponam inimicitiam inter serpentem et mulierem atque semina eius.* Prius tamen quam vltius prouehamur, haud abs re fuerit diuinas illas virtutes serpentibus tributas paucis considerare. Spirituale mitaque et igneam maxime naturam serpentibus tribuit antiquissimus ille Taautus apud Euseb. l. I. Praeparat. vbi Draconem tradit esse *πνευματώτατον τὸ ζῶον πάντων τῶν ἐρπετῶν*

Isid. l. 12. c. 4.

c. 10.

πετῶν καὶ πυρῶδες. παρὲν ὃ καὶ τὰ χεῖρα ἀνυπέβλητον διὰ τὴν πνεύματι παρῆσσι, χωρὶς ποδῶν καὶ χειρῶν, ἢ αἴτις τῶν τῶν ἔξωθεν, ἐξ ὧν τὰ λοιπὰ ζῶα τὰς κινήσεις ποιεῖται καὶ ποικίλων σχημάτων τύπες ἀποτελεῖ, καὶ κατὰ τὴν πορείαν ἐλικωσθῆς ἔχει τὰς ὁμοίους, ἐφ' ὃ βέλεται τὰ χεῖρα. *Omnium reptilium maxime spirituales et igneae naturae, unde est, quod per solos spiritus eximiam celeritatem consequitur, absque manuum aut pedum, aut exterioris illius organi adiumento, per quae reliqua mouentur animalia; et in varias figuras se conformat, adeoque inter gradiendum flexuosò fertur impetu quamlibet citissime. Prudentiam ipse Seruator nofter serpentibus tribuit, eamque discipulos suos imitari iubet: Cuius quidem prudentiae duplex modo specimen affert Epiphanius; quod nempe Caput protegat atque venenum bibiturum exspuat his verbis: ἔθὲν δὲ ἐν τῷ ὄφει Φρόνιμον, πλὴν δύο τέτων ὅτι ἐν τῷ διακροῦναι γνωστικῶν, ὅτι ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτῆ ἡ πᾶσα ζωὴ αὐτῆ τυγχάνει, καὶ δεδιὸς τὴν ἀνωτέραν πρὸς αὐτὸν εἰρημένην ἀπὸ τῆ Θεῆ διὰ τὸν ἀνθρώπον προσαγῆν, ὅτι φυλάττει αὐτῆ κεφαλῇ, αὐτὸς δὲ σὲ πλέραν. ὅλον τὸ σῶμα ἐνελησας ἐπὶ τὴν κεφαλῇ αὐτῆ κρύπτει μὲν τὸ κράνιον ἑαυτῆ, παραδίδωσι δὲ τὸ ἄλλο σῶμα ἐν ὑπερβολῇ πανουργίας. Ἐτερον πάλιν ἔχει Φρονιμώτατον ὁ ὄφις, ὡς Φασὶν οἱ Φυσιολόγοι περὶ τέτε τῆ ζωῆ. ὅταν γὰρ διψῆσας ἀπὸ τῆ Φωλεῆ περιέλθοι ἐπὶ τι ὕδωρ ἢ αἰ πῆ, ἐ συμπαρελαμβάνει τὸν ἰὸν μετ' ἑαυτῆ, ἀλλὰ ἐν τῷ Φωλεῷ κοιταλιμπάνει καὶ ἔτως ἐλθὼν λαμβάνει τὸ πᾶμα τῶν ὑδάτων. Nullum in serpente, praeter duplex illud prudentiae specimen apparet: primum quod appetitum ab aliquo, cum in capite vitam omnem suam residere sentiat, atque decretum illud veritus, quod propter hominem Deus olim in sese pronunciauit: Caput ipsius obseruabis, ille Tibi calcaneum; toto in caput complicato corpore, illudque protegens et occultans summa calliditate reliquum corpus opponit. Inest vero et alterum in serpente prudentiae genus, ut de eo Physiologi testantur. Cum enim a cauea sitiens ad aquam bibendi gratia prorepat, virus secum non affert, sed in latibulo relinquit, itaque ad potum egreditur. Sed ipse Epiphanius in loco allegato alia duo prudentiae serpentinae argumenta profert, quorum vnum in eo consistit, quod, uti iam supra commemorauimus, hominem vestitum*

Haerel. 37.

Epiph. Physiol.
c. 13. seqq.
p. 206.

DE ΟΦΙΟΛΑΤΡΕΙΑΙ.

tum fugiat, eundem nudum confidenter aggrediatur. alterum, quod cum senium praesensit, quaerat petram et *βαρυδάσειος, προκύβας δὲ διὰ τῆς ὀπῆς, ἀθείται περίσσω καὶ ἐμβαίνει τὸ γῆρας.* in rimam se insinuat: pronusque per foramen transire nititur, et senectutem exiit. Quibus calliditatis et prudentiae serpentinae documentis addi potest, quod homines infidiis et occulte adoriatur. Vnde Aristoteles tradit, serpentes esse *μάλιστα ἐπιβέλους maxime infidiosos*: item quod Plinius de iis scribat, an-
Hist. l. 1. c. 10
 Hist. nat. l. 8.
 c. 27.

quem hyberno situ membrana corporis obducta, foeniculi succo impedimentum illud exuere, nitidumque vernare. Exuere autem a capite primum, nec celerius quam vno die ac nocte replcantem, vt extra fiat membranae, quod fuerat intus. Eundem hyberna latebra visu obscurato, marathro herbae se affricantem, oculos inungere et resouere, si vero squamae obtorpuere, spinis iuniperi se scabere. Quae omnia industriam aliquam et prudentiae speciem referunt. Quid quod Psalmo scribit Pro-
Pl. Ps. 78. v. 6.

pheta: *aspidem surdam obturare aurem suam, ne magi vocem audiat, diuini incantamentorum periti.* Locus equidem non caret difficultatibus suis alibi expendendis, sed ad propositum nostrum quod spectat, attribuitur manifeste aspidi sagacitas et astutia quaedam, quae incantatorum artes fallat.

IV. Haec et alia haecenus commemorata coecis paganis forsitan facile persuaserunt, serpentibus aliquid diuini inesse, et propterea diuino cultu affici debere. Sed iam tempus erit, vt ad ipsas gentes, apud quas serpentum cultus vsu receptus fuit, progrediamur. Apud populum igitur Iudaicum cultum serpentis aenei deprehendimus, quem post historiam tentationis primorum Parentum, vbi Daemon se occultauit sub forma serpentis, de quo Moyses dixit, quod *serpens esset omnium terrestrium bestiarum versutissimus*, primariam causam esse existimamus, vt *ὄφιολατρεία* ad alias quoque gentes manauerit. Equidem de historia et circumstantiis, quae Mosi occasionem serpentem aeneum erigendi suppeditarunt, nec non de mysterio eiusdem, quantum typus Christi fuerit, nolumus hic prolixè agere, siquidem tum ab instituto nostro id alienum foret, tum quoque alii Viri Doctissimi, nimirum Bocharti, Buxtorffii, Sauberti, Mœbii alii-
H. P. 10018
 30. 23
Bochart. P. II.
 que Hieroz. l. 3. c. 13.

que hoc argumentum ex professo pertractauerint, ad quos cupidos Lectores iam alegantur. Ut breuiter tantummodo summam historiae repetamus, ea huic credit: Israelitae murmurantes aduersus Deum et Mosen, et contemptim loquentes de coelesti Manna, in ingentem Numinis indignationem incurrerunt. Hinc immissi iis serpentes, qui morderent populum, et foeda strage plurimos confestim interimerent. Serpentes hos שרפים *Seraphim* scriptura nominat: quod nomen ab *Vhione* factum cum nobilissimis Angelorum commune habent. ita autem vocantur, quia flammam ex ore suo spargunt et venenoso suo halitu vrunt. Sane et Graeci *πενθησες* et *καύσωνες* quosdam serpentes ab ardore appellant. An vero per *Saraph* hic Hydrus vel Chersydrus, quod Bocharto in primis probabile videtur, innuatur, neque admodum est certum, neque, vt sciamus, nostra multum interest. Illud potius memoratu dignum est, quod misericordia diuina euilatibus atque precibus Israelitarum expugnata salutare ipsis signum, cuius beneficio pristinam recuperarent sanitatem, proposuerit. Nimirum iussu Dei exstructus a Mose et perticae impositus serpens aeneus est: eo fine, vt, quisquis illum ita in sublime erectum intueretur, aduersus mortiferos serpentum morsus certissimam inueniret medelam. Quod et euentus luculenter comprobauit.

V. Hanc curationem plane miraculosam atque typicam fuisse, id quod Theologi pluribus persequuntur, extra controuersiae aleam positum est. Hinc maximopere miramur temeritatem tam nonnullorum Rabbidorum, qui affirmare non erubescunt, hunc aeneum serpentem fuisse figuram talismanicam siue magicam, ad imitationem Aegyptiorum certa singularis constellationis hora a Mose Astrologo scientissimo confectam, vnde is omnem sanandi vim ex sideris, sub quo et ad cuius figuram fuerit constatus, influxu ac operatione receperit. Quem admodum ex *Nubiensi Geographo* de vrbe Emesa narrat Bochartus; quod ita sit talismanizata, id est talibus *τελέσματος*, vel figuris talismanicis instructa, vt nulli eam serpentes aut scorpiones ingrediantur, quin, si ad portam ciuitatis inferantur, statim exspirent. Cuius generis etiam illa statua et ad imitationem serpentes

Hieroz. P. II.
l. 3, c. 6.

DE ΟΦΙΟΛΑΤΡΕΙΑΙ.

π

tis aenei conficta fuisse videtur, cuius annales Turcici mentionem faciunt. Nimirum cum Mahometes, capta Constantino-
 poli hinc inde per urbem obequitaret, obtupescens inusitatas aedificiorum formas et in Atmindanem peruenisset, columnam ibi lapideam vidit, cui triplex impositus erat serpens aheneus, idemque triceps illum conspicatus, quidnam hoc esset idoli quaesivit, simul in eam contorta magna vi claua ferrea, vni de tribus illis capitibus serpentinis labrum inferius comminuit. Quo facto mox serpentes in vrbe magno conspici coepere numero. Quapropter auctores ei fuere quidam, vt missum deinceps illum serpentem faceret, quando per id simulacrum effectum fuisset, vti serpens in vrbe nullus esset. Hinc ea columna in hodiernum diem adhuc durat: Et quanquam vnus aenei serpentis inferiore labro deiecto, serpentes in urbem venerunt: nocere tamen nemini possunt. Huiusmodi igitur figuram talismanicam serpentem aeneum itidem fuisse, inter recentiores quoque Io. Mars- hamus contendit, quam artem Mosen ab Aegyptiis accepisse affirmat, vtpote de quibus Aelianus refert: *μαγεία τῶν ἐπιχλωροῦν τὰς ὀφίδας ἐκ τῆ ἔρανῶ καταφέρουσι; τῶν δὲ Φαλαῶν τὰς ὀφίδας, ἐπακοιδίαι τισὶ καταγοητεύσαντες ἔϊτα μὲντοι προάγουσι ἑαυτῶν. magica quadam ratione, illi genti propria, aues de coelo deducunt: atque serpentes carminibus quibusdam primum incantatos, e latibus postmodum facillime extrahunt.* Quid vero hoc aliud est, quam Mosen sanctum Dei seruum pro Mago et incantatore Aegyptiaco declarare, et miracula virtute diuina ab ipso patrata magicis artibus adscribere, id quod cordatiores quique non possunt non ex animo detestari.

§. VI. Iam vero ad ipsum Cultum serpentis aenei progrediamur. Nimirum suffiebant ipsi Israëlitae, cogitantes, inesse figurae isti aliquid diuini. Quam Israëlitarum idololatriam ipsa Scriptura sacra memoriae prodidit in historia Regis Ezechiae referens, quod ipse dissipauerit excessa, perfrigeritque statuas et succiderit lucos וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים חחמה היו בני ישראל מקטרים לו וקרנה לו נחשתן *confregitque serpentem aeneum, quem fecerat Moses: siquidem usque ad illud tempus filii Israël adolebant ei in-*

v. Philipp. Ca-
 merarii Horae
 subcil. Cent. I.
 c. 60. p. 272.

in Canon.
 Chron. p. m.
 148.
 Hist. Animal.
 l. 6. c. 33.

2. Reg. 18. 6.

cenſum: vocauitque nomen eius Neboſtan. Equidem quo tempore haec idololatria initium ceperit, certo definiri haud poteſt; ſane eam temporibus Moſis ſtatim locum habuiſſe probabile non eſt, quin potius, cum filii Iſraël, accepiſſe ſe ab aeneo ſerpente admirabilem medicinam et ſingulare beneficium meminiffent, primum in honore habuiſſe maximo, ſeruafſeque diu videntur: non quaſi in eo aliquid exiſtimarent eſſe diuini, ſed tanquam benefici cuiuſdam eximii illuſtre monumentum. Senſim tamen vt erat populus ille levis, et ad omnem religionem pronus, ac lubricus, ſicut alia paganorum ſimulacra ex aere, marmore, ſic etiam hoc ex aere conflatum ſimulacrum, tanquam diuinum ali- quod amplexus eſt, illique honores impendit diuinos. R. Dauid Kimchi exiſtimat, ab eo demum tempore, quo male fecerunt Reges Iudah, et Iſraëlitae ſecuti ſunt idololatriam, vsque ad illos dies, quibus regnauit Hiſkias, Iſraëlita ſuffuiſſe ei. Vbi tamen miramur, quod Kimchi ita loquatur, quaſi demum ſub Regibus Iudah Iſraëlitae idololatrae facti fuerint, cum tamen ex ſacra Hiſtoria ſatis conſtet, eos multo ante idololatriam exercuiſſe. Hinc quoque longe verofiſimilius eſt; non demum ſub Regibus Iudah, ſed potius iam temporibus Iudicum mox poſt Ioluae mortem hunc ſerpentis aenei cultum ortum fuiſſe, ſiquidem nulla ratio appareat, cur peregrina idola adorantes, hoc ſimulacrum praetermiſerint, cui omnia requiſita competeabant, quae ipſi aliquam venerationem poterant conciliare.

VII. Per ſatis longum itaque temporis ſpatium hic ſerpentis aenei cultus inter Iſraëlitas vigiſſe videtur. Sed pius Rex Ezechias diuino zelo incenſus, vt hoc ſcandalum ex ſua gente penitus aboleret, conſtringi iuſſit atque comminui illum ſerpentem, ita vt nullum prioris formae appareret veſtigium. Et ne quid in illius ſimulacri nomine, quicquam ſonaret ſacrum aut antiquum, quod ſuperiorem memoriam, ad nefarium illum, et ſacrilegum cultum renouaret; nomen mutauit antiquum, quod fortafſe ſumſit ex depulſo dolore et ſanato ex ſerpentium morſu lethali vulnere, et vocauit *Nechuſtan*. quaſi diceret, in illo ſerpente nihil eſſe magnum, nihil viuum, quod ab homine prudente coli et obſeruari debeat: cum nihil aliud ſit, quam vile quoddam

dam aēs. Id enim valet *Nechustan*, quod idem significat, quod aēs. Et quia *Nechust* in formam habet diminutiuam, aliquod etiam indicat vilius, quasi dicas merum aēs, aut aerulum, si liceat vocem nouam fingere, seu metallulum, vile nempe ac nihili. Circa hunc autem serpentis aenci aboliturum cultum adhuc grauissimum oritur dubium, nimirum quaeritur, qui factum fuerit, ut Reges pii atque deuoti, qui ante Ezechiam vixerunt, vti Aša et Iosaphat, in purganda Ecclesia Iudaica occupati hanc quoque idololatriam cum aliis non sustulerint? Profecto non est probabile, temporibus Aša et Iosaphati serpentem aeneum nondum fuisse adoratum, siquidem iam supra contrarium statuerimus, in primis cum verba textus diserte asserunt, quod vsque ad tempora Ezechiae Filii Israël ei adoleuerint incensum, quibus satis innuitur, quod a multo tempore eum diuino cultu affecerint. Buxtorffius hac de re allegat sententiam R. Samuclis Luidadi, qui existimat, Reges pios ante tempora Ezechiae viuentes propterea serpenti aeneo pepercisse, quod non commissa fuerit ab illis idololatria, qui serpenti huic adoleuerunt, eo quod id fecerint non in serpentis, sed Dei ipsius honorem, qui tam insignem miraculum per eum ediderat; quia tamen res haec idololatriae similis fuerit, et in posterum offendiculo esse possit, ad idololatriam exercendam, Ezechiam consultum iudicasse eum abolere. Sed hanc opinionem neutquam probare possumus, Sane Theologia Iudaica genuina et orthodoxa nesciebat distinctiones in Ecclesia Romana crebro iactitari solitas de adoratione *relatiua et absoluta*; neque illo tempore a verae religionis cultoribus docebatur, quod in honorem Dei statuas et imagines venerari et adorare liceat. Parum quoque verosimile est sententia R. Dauid Kimchi existimantis, Ašam et Iosaphatum non extirpassent serpentem aeneum, cum reliquam idololatriam extirparent, quia dum regnarent, non deprehenderunt, quod serpentem hunc colerent, vel ipsi adolerent: itaque reliquisset eum in memoriam miraculi. Quis autem sibi persuadeat, hanc idololatriam ad horum regum notitiam non peruenisse, siquidem vti iam supra affirmauimus, tempore

Jurieu Hist.
Critiqu P. IV.
c. 3. p. 746.

horum Regum et multo ante hic cultus obtinuerit. adeoque cum doctissimo Iurio longe probabilissimum esse iudicamus, Afam et Iosaphatum hoc insigne monumentum, antiquitate et miraculo a Deo per illud exhibitio maxime conspicuum memoriae causa conseruare voluisse adeoque fatis habuisse, populo cultum eiusdem religiosum interdiceret. Ezechiam vero animaduertentem, omnes conatus hanc idololatriam extirpandi haectenus frustra adhibitos fuisse, consultius esse duxisse, cum plane e medio tolli, quam relinqui in laqueum et offendiculum publicum.

Bochart P. II.
Hieroz. I. 3.
c. 14.

VIII. Aliud exemplum adorationis serpentum ex libris Apocryphis Veteris Testamenti in medium afferre possumus. Nimirum neminem latet Draconis apud Babylonios cultus. neque est, vt aliquis miretur, Draconis cultum ad *Φιδνατ γέναν* a nobis referri, siquidem inter omnes satis conster Draconem esse serpentis genus, cui ex sententia Bochardi pedes, cristae et alae a multis falso tribuantur, et a vulgo serpentis non aliis notis quam primo vasta mole, secundo sub mento barba et *palaribus*, tertio dentium ordine triplici, et quarto colore, qui quidem varius sit, dignoscatur. quibus ex nonnullorum sententia accedit rictus oris ingens et facultas aspiratione sua non solum aërem, sed aues superuolantes attrahendi, ac sibilus denique terribilis et aliquo modo lugubris, vnde etiam *דראקון* appelletur. Huiusmodi igitur Draconem Magnum, si scripto Apocrypho de historia Belis et Draconis fidem habeamus, Babylonii religiose venerabantur. Quamuis totam rem valde dubiam reddat et fere suspectam diuersissima scriptoris eorum, quae S. codici annexa et Danielis Apocrypha dicuntur, et Iosephi BenGorion dicti, de hoc facto relatio. Ille sub Cyro, hic sub Dario collocat: Hic instrumenti ferrei et dentium ferratorum sub litura sulphuris et picis occultatorum et ad formam Minchae redactorum meminit, quod in os Draconis proiecit Daniel. Ille picis solum modo, pinguedinis et ex iis mastae factae. Adscribere lubet verba BenGorionis ex Ebraeo versa. *Abiens vero Daniel a conspectu Regis parauit instrumenta ferrea instar pectinum, quibus lina*

II. c. 10.

re-

repurgantur, et coniunxit ea interius, tergum coniungens tergo, aculei autem eorum extra prominebant per circuitum limati et acuti, quibus undique adhibuit varias ciborum species, praesertim adipem, pinguedinem, et alias res pingues. *Lituram quoque sulphuris et picis opposuit ei, quibus fomentis absconditi aculei ferrei et dentes illi ferrati, habuitque formam demensi* (Ebraice מנחה Mincha quod est munus Deo oblatum) *Cumque Daniel illud proiecisset in rictum Draconis, suscepit ipsum Draco et deuorauit desiderio animae suae, ac ubi descendit ad interiora ventris eius, dissoluebatur adeps et pinguedo a ferreis aculeis, et ingrediebantur acumina ferratorum dentium in viscera Draconis, atque perforabant ea, et illico coepit Draco sentire ingentem dolorem, corruensque mortuus est sequenti die. itaque huic Ben Gorioni cum altero huius Apocryphae historiae scriptore satis male conuenit, ac praeterea subfida et testimonia veterum vtrique desunt. vterque etiam, id quod maximum est, parum cum autore Canonico congruit, a quo longe alia memoriae prodita fuerunt. Etenim tempus Danielis in fossa detenti heic sextiduum, in Autore Canonico nox vnica statuitur. Rex, cuius iussu Daniel in fossam praeceps datus est in historia Draconis Cyrus, in Canonico Darius scribitur. Merito igitur Doctissimus Seldenus historiolum illam poëma sa- Seld. de Diis crum potius nuncupandam, quam inter signata veritatis testi- Syris synt. monia referendam censet, Hinc etiam iam olim Hierony- 2. 17. mus Porphyrium, adiectionum harum praetextu Danielis etiam veram prophetiam oppugnantem sic repellit. Eusebius et Apollinarius pari sententia responderunt (nempe Porphyrio) *Susanna, Belisque ac Draconis fabulas non contineri in Ebraico, sed partem esse prophetiae Habacuc filii Iesu de tribu Leui: sicut iuxta LXX. interpretes in titulo eiusdem Belis fabulae ponitur. Homo quidam erat sacerdos nomine Daniel filius Abda, coniuua regis Babylonis: cum Danielem et tres pueros de tribu Iuda fuisse sancta scriptura testetur. Vnde et nos ante annos plurimos, cum verteremus Danielem, has visiones obelo praenotauimus. Et miror quosdam μεμψιμοίως indignari mihi, quasi ego decurrerim librum, cum et Origenes et Eusebius et Apollinarius alique Ecclesiastici Viri et Doctores Graeciae has, et dixi, visiones, non haberi a-**

pub Ebraeos fateantur, nec se debere respondere Porphyrio pro his, quae nullam scripturae sanctae auctoritatem praebent.

VIII. Iam ad certiora ὀφιολατρείας documenta profecturi ad Aegyptios animum conuertimus. Sane Aegyptiis, qui tum mortalium sapientissimi videri volebant, innumera βδελύγματα atque turpitudines imputari satis notum est. Certe viguisse apud illos omnigenum Deorum monstra multi testantur. Vnde Iuuenalis:

*Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars haec, illa pauet saturam serpentibus Iuin.
Effigies sacri nitet aurea Cercopithecii.
Dimidio magicæ resonant vbi Memnonē chordae,
Atque verus Thebe centum iacet obruta portis,
Illuc caeruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur.*

Quamuis alii Aegyptios hac in parte excusantes, eorum Theologiam minime tam ineptam censi debere, quam prima fronte videatur, contendant; siquidem *Plutarchus Chaeronensis* scriptor πολυμαθὲς αὐτὸν et rituum Aegyptiorum non imperitus, de religiosis eorum institutis asserat, in sacris eorum operationibus nihil esse ἀλογον, ἐδὲ μὴ ἀδὲς ἐδὲ ὑπὸ δεσποδαμονίας, a ratione alienum, nihil fabulosum nihil a superstitione profectum (ut nonnulli censent) sed alia habere morales vilesque causas; alia vero expertia non esse elegantiae cuiusdam, aut Historicae aut naturalis. Sed quoquo modo haec res se se habeat, nos in praesenti dispiciemus, qualis serpentum cultus apud Aegyptios obtinuerit. Serpentes igitur ab Aegyptiis cultos, testis etiam Herodotus in Euterpe, vbi ait serpentes circa Thebas sacros fuisse, quos etiam defunctos in Iouis, cui Deo sacri erant, templo sepeliebant. εἰσι δὲ; inquit, περὶ Θήβας ἱεροὶ ὄφεις, ἀνθρώπων ἐδομαὶ δηλήμονες. οἱ μεγάθυοι ἔοντες μικροί, δύο κέρα φέρουσι πεφυκότα ἐξ ἀκρῆς τῆς κεφαλῆς. τὰς ἀποθανόντας θάπτει ἐν τῷ ἱερῷ τὸ Διός. Aspides vero prae aliis Aegyptiis vehementer in honore fuisse, ex Phylarcho testatur Aelianus: Φυλάρχος ἐν τῇ ἱστ. ὑπὲρ τῶν Ἀγυπτίων ἀσπίδων αἰεὶ τοιαῦτα τιμᾶσθαι φησὶν αὐτὰς ἰσχυρῶς καὶ ἐκ ταύ-

Plutarch. de
Iside p. 353.

Herodot. l. 2.
p. m. 74.

l. XVII. de A-
nimal c. 5.

τούτης τῆς τιμῆς ἡμερωτάτας καὶ χειρότερος γίνεσθαι τοῖς ἐκ τῆς
 τροφῆς πεπωλεμέναις. τοῖς παιδίοις ἐν συνίεσομέναις μηδὲν ἀδύ-
 κεν. καὶ καλεμέναις δὲ, ἐξέρπειν τῶν Φαλαῶν, καὶ ἀφινεῖσθαι κλη-
 σις δὲ αὐτῶν ὁ τῶν δακτύλων ἐστὶ κρότῳ. Phylarchus libro duode-
 cimo in vulgus edidit, Aspides ab Aegyptiis vehementer coli, eos dem-
 que ex eo cultu prorsus mansuescere, ciboque cicures fieri: neque simul
 cum pueris infantibus viuentes eis quippiam nocere: et vero appellatas
 ex cauis prodire, atque ad appellantem accedere: digitorum autem
 crepitu vocantur. Legi quoque merentur, quae de hospitali-
 tate Aegyptiorum in Aspidum nationem ibidem commemorantur. Idem Aelianus memoriae prodidit alibi,
 genus quoddam Aspidis, quam Aegyptii Thermuthin l. X. de animal.
 vocabant, iis in summa veneratione fuisse, eaque tan- natura c. 31.
 quam regio quodam diademate Isidos simulacra coronasse.
 τὴν δὲ Θέρμυθιν ἀσπίδα, sunt verba eius, ἣ ὄνομα ἔθεντο Ἀργύπτιοι
 τῆτο, ἱεράν ἐναί φασι, καὶ σέβασιν αὐτὴν οἱ ἐκείθι καὶ τῆς Ἰσίδου
 τὰ ἀγάλματα ἀναδῶσι τούτῃ, ὡς τῇ διαδήματι βασιλεία. λέγουσι
 δὲ αὐτὴν ἐπὶ σπλήσει τῶν ἀνθρώπων καὶ βλάβῃ μὴ φύϊας ἐκείνο
 δὲ τερατεύονται φείδεσθαι μὲν αὐτὴν τῶν ἀγαθῶν, τὰς δὲ ἀσεβέν-
 τας ἀποκτινύουσι. εἰ δὲ ταῦτα ἔσται ἔχει, τὸ πάντος ἀντὶ δικῆ τι-
 μήσεται τὴν δὲ τὴν ἀσπίδα τιμωρῆσαι αὐτῇ, καὶ ὀρώσαν ὀξύτε-
 ρον. οἱ δὲ ἐπιλέγουσι ὅτι ἡ Ἰσις τοῖς τὰ μέγιστα πλημμελήσασιν ἐ-
 πιπέμπε αὐτὴν. λέγουσι δὲ αὐτὴν καὶ Ἀργύπτιοι μόνον ἀσπίδων
 ἀθανάτην εἶναι, ἐκκαίδειαι γένῃ καὶ διαφορότητας τῆ δὲ τῆ ζωῆς κα-
 ταλέγοντες. ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς, ὡς αὐτοὶ φασι, καθ' ἑκάστην γωνίαν
 θαλάμῃς τινὰς καὶ σηκοὺς ὑποδρομὰς ἐξοικοδομῶντες, ἔτα μὲν
 τοὺς θεμελίους ἐσώκισεν, ἑκάς μόχθου βορᾶν παρατιθέντες ἐκ διαση-
 μάτων. Aspīdis genus vnum Thermurbin Aegyptii nominant, hanc
 sacram esse aiunt, et summa religione colunt, itaque ea Isidis simula-
 cra tanquam regio quodam diademate coronant. Eundem in pernici-
 em hominum natam esse negant. Enimvero comminiscuntur eam se a
 probris abstinere: contra vero impiis necem asferre. Quod si ita est,
 iustitiam vniuersi dixeris hanc feram honorare, ut quae acrimonia in-
 tellectus bonum a malo discernat, et tanquam illius ministra ac vindex
 in malos animaduertat. Addunt alii Isidem sceleratissimis hominum
 eam immittere. Hanc quoque solam in hoc genere immortalē esse.

Aegyptii referunt, qui Aspidum genus in sedecim species diuidunt. In sacris igitur aedibus ad vnumquemque angulum subterranea sacella exaedificant, ubi sane Theriuribidi habitanti bubulum adipem edendum interuallis quibusdam obiciunt. Quae si reuera ita sese habent, quemadmodum Aelianus tradidit, peculiare omnino genus aspidum, id quod ipse innuere videtur, fuerit necesse est, siquidem alii scriptores nos doceant, Aegyptios varia animalia vel ob hanc rationem coluisse, quod contra aspidum aliorum

De Nat. Deor. que serpentium morsus vtilia fuerint. Sic enim Cicero: Aegyptii, inquit, nullam beluam, nisi ob aliquam vtilitatem, quam ex ea caperent, consecrauerunt. Velut Ibes maximam vim serpentium conficiunt, cum sint aues excelsae, eruribus rigidis, corneo proceroque rostro: auertunt pestem ab Aegypto, cum volucres angues ex vastitate Libyae vento Africo inuectas interficiunt atque consumunt; ex quo fit ut illae nec morsu viuuae noceant, nec odore mortuae. Quam itidem rationem de ibidis nec non felis cultu allegat Diodorus Siculus, nam

Bibl. Hist. I. I. & II.

de posteriore dicit: καὶ τὸν μὲν αἰθέρον πρὸς τὰς ἀσπίδας θανάσιμα δανέστας εὐθετον ὑπάσχων, καὶ τὰ ἄλλα δάκτυλα τῶν ἔρπετων. de priori autem ita loquitur: τῶν δὲ ὄφειν τὴν μὲν Ἰβν χρησίμην ὑπάσχων πρὸς τὰς ὄφεις καὶ τὰς ἀσπίδας, καὶ τὰς καμπάς. Ac praeter Diodorum Siculum nec non Herodotum

Iuuenal. Sat. XV.

in Euterpe, Iuuenalis quoque de Ibide sic canit. Illa pauet saturam serpentibus Ibin. Vbi eius Scholiastes: Ibin propterea Aegyptii colunt, quod illi naturale cum serpentibus bellum est. Nam cum Aegyptum Nilus etiam serpentibus inundauerit; illa eos omnes deuorat simul et aspides. Qua de re Plinius quoque testimonium perhibet:

Plin. I. X. Hist. nat. c. 28. libr. XXII.

Inuocant, inquit, et Aegyptii ibes suas contra serpentium aduentum et Ammianus Marcellinus: Inter Aegyptias aues, quarum varietas nullo comprehendi numero potest, ibis sacra est et amabilis, et innocua, ideo quod nidulis suis ad cibum suggerens oua serpentum, efficit ut rarefiant mortiferae pestes absumptae. Haec tenus igitur commemorata de cultu serpentum apud Aegyptios, nec non odio ipsorum erga eosdem et religiosa veneratione, qua alia animalia naturali et capitali inimicitia a serpentibus dissidentia prosequerantur, ita quoque inter se conciliari possent. Nimirum ex veterum monumentis constat, non omnes Aegyptios eadem animalia adorasse.

raffe. Equidem omnes in cultu Apis et aliarum quarundam besti-
 arum consentiebant, sed quoad cultum multorum animalium
 omnino a se inuicem diffidebant. Praeter Diodorum Siculum
 testantem, saepe inter Aegyptios propter diuersum brutorum a-
 nimantium cultum bella conflata fuisse, disertis verbis idem do-
 cet Strabo: τῶν τῶν ζῴων, inquit, ἅπαντες κοινῇ τιμῶσιν Ἀγύ- Str. l. XVII.
 πίοι, καθάπερ τῶν πεζῶν μὲν τρία, βῆν, κίνα, αἰλερον. τῶν δὲ
 πτηνῶν δύο, ἱέρακα, καὶ ἴβιν. τῶν δὲ ἐνύδρων δύο, λεπιδάτων ἰχθύων,
 καὶ ὄζυρυγχον. ἄλλα δὲ ἐστὶν, ἃ τιμῶσι καθ' ἑαυτὸς ἕκαστοι, καθά-
 περ Σαΐται πρόβατον, καὶ Θηβαῖται λατῶν δὲ τὸν ἐν τῷ Νεῖλω
 τινα ἰχθύων, λατοπολίται, λίκον Λυκοπολίται. κιννοκέφαλον δὲ Ἐ-
 μοπολίται. κέπρον δὲ Βαβυλωνίοι οἱ κατὰ Μέμφιν. ἐστὶ δ' ὁ κέπρον
 τὸ μὲν πρόσωπον εἰκὼς Σατύρα, τ' ἄλλα δὲ κινός, καὶ ἄριστε με-
 ταξύ. γεννᾶται δ' ἐν Αἰθιοπία. αἰτόν δὲ Θηβαῖοι, λέοντα δὲ Λεο-
 τοπολίται, αἶγα δὲ καὶ τραγὸν Μενθήσιοι, μυγάλην δὲ Ἀθηναῖοι.
 ἄλλα δὲ ἄλλο τι τὰς δὲ αἰτίας ἔχει ὁμολογεμένης λέγεσθαι. Ex
 quibus satis patet, quorundam animantium cultum vniuersis Ae-
 gyptiis communem fuisse, quorundam etiam quibusdam tantum
 ciuitatibus vsurpatum. Adeoque quoad cultum serpentum res
 omnino eadem ratione se habere potuit.

IX. Prius quam cultum serpentum apud Aegyptios vsita-
 tum relinquamus, hac de re istud adhuc obseruare operae preti-
 um fuerit: sapientiores inter Aegyptios nequiquam ipsos serpen-
 tes vel alia bruta animalia religiose coluisse, quin potius ea pro
 symbolis Deorum atque diuinitatis habuisse. qua ratione Indis
 quoque, serpentem, vt Numinis solum, cultum fuisse scribit
 Maximus Tyrius Dissert. 38. Neminem enim, qui Theologiam
 Paganorum vel primis gustauit labris, praeterit, quod vnicuique
 Deorum certum animal consecratum fuerit. Columba dicata
 erat Veneri, Draco et nocturna Mineruae, Pauones Iunoni, a-
 quila Ioui, Gallus Aesculapio et Soli. Et haec ipsa origo θεοῖς
 λατρεῖας Aegyptiacae fuisse videtur. Nimirum Aegyptii quoque
 Diis suis certa animalia tanquam ipsorum symbola assignasse vi-
 dentur. Haec introducta fuerunt in templum, quemadmodum
 imagines in Ecclesiam Christianam, et successu temporis vtris-
 que honos adorationis habitus fuit. Sane Herodotus de hisce in Euterpe
 ani. P. m. 72.

animalibus Diis sacris agens: νόμος δὲ ἐστὶ περὶ τῶν θηρίων ὅσα ἔχων. μελεδωνοὶ ἀποδεχόμενοι τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων, καὶ ἕσσεως καὶ θήλειαν τῶν Ἀργυρίων, τῶν παῖς παρὰ πατρός ἐυδένεταί τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῆσι πόλεσι ἕκαστοι ἐυχρὰς τὰς δὲ σφι ἀποτελέσει, ἐυχόμενοι τῷ Θεῷ τῷ ἀνὴρ τὸ θηρίον. *Consuetudo, quae de bestiiis est ita habet: Eas sensim singulas educandi curam Aegyptii atque Aegyptiacae suscipiunt: in quo honore filius Patri succedit. His bestiis omnes, qui in urbibus sunt, votā persoluant, supplicantes illi DEO, cuius illa bestia est.* Ex quibus vltimis verbis satis apparet, ipsam bestiam non instar Dei, sed ceu s̄ymbolum Dei, cui consecrata fuerat, adoratam esse. Hinc etiam Clem. Alexandrinus dicit, Aegyptios ibidem et ichneumonem considerasse tanquam statuas Deorum id est ceu Deorum s̄ymbola. Eandem rationem Ζωολογίας reddit Isaacus Abarbanel, dum dicit: veteres Idololatrias coluisse animalia quaedam existimantes, ei in esse spirituales virtutes a superioribus. Et sane si creaturae diuinitatem et virtutes spirituales representare deberent, animalia huic instituto aptiora viderentur, utpote vita, motu atque sensu instructa, quae ex parte omnino multo magis virtutes diuinas referunt, quam simulacra aurea, argentea, lignea vel lapidea omnibus hisce qualitatibus destituta et nil aliud quam extensam et brutam molem, quae ex se moueri non potest, exhibentia; in quam sententiam recte omnino Socrates iudicasse fertur, hirco suo plus inesse diuinitatis, quam statu- is, quae ab Atheniensibus diuino afficerentur cultu, quamuis hoc dieterio in magnam ciuium suorum inuidiam incurrerit. Quod itaque in specie ad serpentem attinet, omnino eum maxime venerabile s̄ymbolum religionis Aegyptiacae fuisse, satis certum est; non solum Plutarchus hoc testatur: ἀσπίδα, inquit, ἐτίμησαν, ἐκόσας τινὰς ἐαυτοῖς ἀμαρτὰς ὡς περὶ ἐν σαγήσῃ ἡλίας τῆς τῶν Θεῶν ἀνάμεικτος κατὰ νότον. *Aspides in honore habent diuinæ potentiae imagines quasdam obscuras, sicut solis simulacra in stellis solent, conspici.* Verum etiam ex Patribus idem testantur Clemens Alexandrinus, Iulius Firmicus, Iustinus Martyr et alii. in primis locus Eusebii hic commemorari meretur, ex quo iam supra audivimus, Draconum naturam atque serpentem ipsum Taautum diuinam putasse et post ipsum etiam Phoenices atque Aegyptios:

Protreptic.
adv. Gentes.

Abarb. in dif-
fert. de variis
idololatriae
speciebus a
Buxt. latine
verba.

Plutarch. de
Iside et Osir.
p. 380.

Euseb. I. I.
praeparat.
c. vii.

ptios: τὴν μὲν ἐν τῷ Δράκοντι Ἐφίσι καὶ τῶν Ὀφειῶν αὐτὸς
 ἐξέθειασεν ὁ Γάλαυτος, καὶ μετ' αὐτὸν αὐτοὺς Φοίνικες τε καὶ Ἀ-
 γύπτιοι. πνευματικώτατον γὰρ τὸ ζῶον πάντων τῶν ἐρπετῶν καὶ
 πυρῶδες ὑπ' αὐτῆ παρεδόθη, διὰ καὶ ἐν ἱεροῖς τὸ ζῶον καὶ ἐν μυ-
 σθητοῖς συμπαραρέληται. εἰρηται δὲ ἡμῖν περὶ αὐτῆ ἐν τοῖς ἐπιγρα-
 φομένοις ἐθνητικῶν ὑπομνήμασιν ἐπιπλεῖον. ἐν οἷς κατασκευάζεται,
 ὅτι ἀθάνατον εἶη, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀναλύεται. ὡσπερ προκείται,
 ἔτι γὰρ θνήσκες ἰδίῳ θανάτῳ εἰς μὴ βία τινὶ πληγῆν τῆτο τὸ ζῶον.
 Φοίνικες δὲ αὐτὸ ἀγαθὸν δαίμονα καλεῖσιν. ὁμοίως Ἀγύπτιοι ΚιηΦ
 ἐπονομάζετι. προστ'θεασί δὲ αὐτῶ ἱερακίον κεφαλὴν, καὶ αὐτὸ
 προκίλον τῷ ἱερακίῳ καὶ Φησιν ὁ Επῆτες ἀλληγοροῦν, ὁ ὄνομαδεῖς
 παρ' αὐτοῖς μέγιστον ἱεροφάντης, καὶ ἱερογεραμματοεὺς, ὃν μετέφρα-
 σεν εἰς ἑλλάδα Φωνὴν Ἀρεῖν Ἡρακλεοπολίτης κατὰ λέξιν ἕτας.
 τὸ πρῶτον ὃν θεότατον ὄφιν ἐστὶν ἱερακίον ἔχων μορφήν. ἀγαθὸν ἐπί-
 χαρις ἔστω παρὰ Φωνικῶν δὲ καὶ Φερειῶν λαβῶνται αἰφρομαῖς. ἐθεο-
 λόγησε περὶ τῆ παρ' αὐτῶ λεγομένη Οφιδιῶνος Θεῆ, καὶ τῶν Οφιδι-
 ῶν, περὶ ὧν αὐτοὺς λέγομεν. Ἐτι μὲν αἱ Ἀγύπτιοι ἀπὸ τῆς αὐ-
 τῆς ἐνοίας τὸν κόσμον γράφοντες, περιφερῆ κίχλον αἰεροειδῆ καὶ
 πηρωτὸν Καρῖοςσσι, καὶ μέτον τεταμένον ὄφιν ἱερακίμορφον. καὶ
 ἐστὶ τὸ πᾶν σχῆμα, ὡς τὸ παρ' ἡμῖν θῆται. τὸν μὲν κίχλον, κόσμον
 μηνύοντες, τὸν δὲ μέτον, ὄφιν συνεικὸν τῆτον, ἀγαθὸν δαίμονα σημαι-
 νόντες. i. e. Iacutus quidem Draconis serpentiumque naturae divini-
 tatem aliquam tribuebat, quam eius opinionem Phoenices et Aegyptii
 postea comprobaverunt. Enimvero genus hoc animantis prae cunctis rep-
 tilibus vi et copia spiritus abundare docet, eiusque naturam igneam
 esse. Id quod in causa fuit cur hoc animantium genus in sacris pariter
 atque mysticis adhiberi soleret. De hoc autem in Commentariis, quos
 Ethebia inscripsimus, pluribus a nobis disputatum est, ubi ipsum im-
 mortale esse, et in se se denuo, quemadmodum antea dicebam, resoluti
 demonstraui. Nec enim huiusmodi animal, nisi vi quadam per-
 cussum ante fuerit, morte naturali extinguitur. Atque illud quidem
 Phoenices bonum Daemonem, Aegyptii vero Cnepbum similiter nuncu-
 parunt, eidemque caput Accipitris ob praecipuam quandam huius vol-
 ucris agendi vim addiderunt. Quin etiam Epeis ille, qui summus
 ab iis sacrorum interpret et scriba nominatur, quaeque Arius Hera-
 cleopolites Graeca lingua donauit, sic ad verbum allegorice rem istam

exposuit, *Vnus omnium maxime diuinus erat serpens ille, qui Accipitris formam prae se ferebat, idemque aspectu iucundissimus &c. Pherecydes autem, occasione ex Phoenicibus arrepta, theologicam de illo Numine quod Ophionem ipse nuncupat, deque Ophionidis instituit disputationem; nos autem de illis aliquid etiam postea subiiciemus. Ceterum Aegyptii mundum eodem consilio depingentes, rotundum circum aërio colore flammis que sparsum expriment, cuius in medio serpens extentus Accipitris forma collocatur. Ac tota quidem figura Graeco Theta persimilis est, ita nimirum ut circulo mundum exhibeant, serpente autem medio illum vtrinque coniungente, bonum Daemonem significent.* Quae singula haecenus commemorata Zoroastrem quoque Magum in sacro Persicorum rituum Commentario totidem verbis enarrare itidem Eusebius loco allegato testatur. Manifestum igitur est, quod, cum hic serpens repraesentaret genium mundi, et spiritum hanc mundi machinam animantem, necessario fuerit symbolum Dei Conseruatoris et Creatoris huius vniuersi. vnde horrenda Daemonis audacia satis elucescit, siquidem huiusmodi figuram Deo tribuere non dubitauerit, quam ipse ad bellum Deo inferendum mutuatus fuerat. Ceteram illum Taautum, cuius Sanchoniaton tam saepe mentionem facit, eundem cum Mose esse, ingeniosa est Huetii coniectura, siquidem Aegypti Regem ac literarum primum repertorem fuisse Taautum, eundemque Cosmogoniam composuisse, et primum, quae ad Dei pertinent cultum, retulisse in literas, memoriae proditum fuerit, quae quidem omnia quam optime ad Mosén accommodari posse per se patet, et pluribus ostendit iam laudatus Huetius. Adeoque a verosimilitudine non abhorret, partem huius Theologiae Aegyptiacae, iuxta quam Taautus serpentibus diuinitatem quandam adscripsisse perhibetur, ex historia Mosi serpentem aeneum mirifica quadam et diuina vi pollentem palam proponentis originem traxisse.

X. Sed haec sufficiant de cultu serpentum apud Aegyptios vsitato. ab Aegyptiis autem ad Graecos *Οφιολατρεία* transiisse videtur. Hic igitur primo obseruamus, serpentes apud Graecos ad auguria maximopere adhibitos fuisse. quemadmodum in Hebraeo quoque scripturae textu vocem *שׂוֹרֵךְ*, quam a serpentibus duci

Huetius in
Dem. Ev. Prop.
IV. c. 3. §. 2.
p. 100.

duci manifestum est, ad auguria referunt plerique interpretes. Hinc Leuit. 19. v. 26. $\Psi\eta\eta\eta\eta\eta$ Graeci reddunt, *ἐκ διωνέου* et Vulgatus, *non augur abimini*. Vnde vox Hebraea proprie *ὄφιομαντείας* seu diuinationem ex serpentibus ductam significare, deinceps vero ad alias quoque diuinationis species translata esse videtur. et consimili ratione Graeca vox Hebraeam referens usurpata fuit, sic enim apud Hesychium: *διωνοί*, non modo sunt eae aues, a quibus petuntur auspicia, sed et *ὄφεις* serpentes et *διωνός* est *ὄφιο* serpens. *ἐπιεικὸς γὰρ λέγεσθαι, εἰς τοὺς μάστιγας τὰς ὄφεις ἔχειν. ἔς καὶ διωνὸς ἔδραγον.* Serpentes enim ad auguria habere recte dicitur, quos etiam *διωνός* vocabant. Cuius quidem *Ὀφιομαντείας* apud Graecos plurima exempla legimus. Sic verbi gratia Calchas, viso dracone, qui octo passeres cum matre deuorauit, belli Troiani annos auguratus est. et Aeneidos l. 5. anguis, qui ad Anchiisae tumulum:

Septem ingens gyros, septena volumina traxit

Septem illis gyris, auctore Seruio, Aeneae sui erroris omen ostendit. Erroris enim finis fuit illi septimus annus. Nec solum ex serpentibus auguria captabantur, verum, etiam ipsa veteribus crediti sunt inspirare vaticinandi peritiam. Vnde fabula nata est de Priami liberis, Heleno et Cassandra, quos in Thymbraei Apollinis fano dormientes referunt, *ταῖς τῶν ὄφων γλώττιαις τὰς πέσς τῶν ἀνδρῶν καθαιρούμεναις. τῆς μάστιγῆς ἔτω μελαίλαβειν*, cum illis angues meatu sensuum linguis suis expurgassent, diuinationi scientiam esse consecutos. quemadmodum refert Anticlidus apud Homeri scholiastem in Iliad. 7. Et de iisdem Euripidis scholiastes in Heecubam: *Ἐλθόντες ὄφεις καὶ τὰ ἀνδρῶν περιδείξασθαι ὄτα, ἔτος ὄφιομαντείας εἰργάσαντο, ὡς μόνες τοὺς τῶν Θεῶν ἀκείναι βελόαι, καὶ μάστιγας ἀκέραι ἐπαί.* Serpentes cum accessissent, et eorum aures circumlinxissent, auditum ita exacuerunt, ut Deorum consilia soli audirent, et vates essent praestantissimi. Cui simile est quod de Melampode referunt multi scriptores, dracones eius aures lambendo, sermonis auium intellectum illi dedisse. Id quod pari superstitione crediti sunt itidem consequi qui draconis carnes ederent. Sic enim apud Philostratum Parcae in India vrbis incolae leguntur: *ζώων ξυνιέναι φθηρομένων, καὶ βελομένων, σιτέμενοι δρακόντων*

Homer. II. 2.

v. Ilin. I. X. c. 49.

Philost. de vita Apoll. I. 3. c. 3.

οὐ μὲν καρδίαν, οἱ δὲ ἦπαρ. *animalium voces et mentem intelligere, postquam alii cor draconis alii hepar comederint.* Quod ipsum de Arabibus idem asserit l. i. c. 14. Vnde Eusebius in Hieroclem. l. i. Συμβούλοιαι δὲ τῶν ἀλόγων, σιτέμενοι τῶν Δρακόντων οἱ μὲν καρδίαν, Φασίν, οἱ δὲ ἦπαρ. *Bruta intelligunt, draconum alicubi cor, alii iecur depasti.* Atque hinc colligit, Apollonium, quamvis ut Pythagoras ab esu carnium abstinuerit, *δρακόντων καρδίας δήπε, καὶ ἦπαρ, ἀπογεύσασθαι, ὡς αὖ καὶ τῆς παρὰ τέτοις σοφίαις κοινωήσας draconum cor et hepar alicubi degustasse, ut eorum sapientiae particeps ita fieret.* Quo itidem referendum quod Vatum antiquissimus Ophion dictus est, id est שפנא Augur. Quin auguriorum praesidem Deum creduntur Graeci veteres serpentis forma coluisse, ac proinde Pythium et Pythonem dictum, quia פתח *perben* Hebraeis est serpentis species. Quid? quod Python Mosi est בנא voce ab Aegyptiis sumta, quibus *obian* hodieque serpentem sonat, uti ex Kircheri nomenclatore perspicui potest.

c. 15.

XI. Ex haecenus dictis satis apparet, Graecos aliquid diuini serpentibus tribuisse et propterea quoque Deos suos serpentis forma coluisse, cuius rei iam plura documenta afferre lubet. Iustinus igitur Martyr testatur, apud quemque eorum, qui a Graecis confabantur, Deorum, serpentem veluti symbolum magnum atque mysterium pingi: *καὶ παρὰ παντὶ τῶν νομιζόμενων παρ' ἡμῶν Θεῶν, ὅφως σύμβολον μέγα καὶ μυστήριον ἀναγράφεται.* Sic etiam Genii tutelares ciuitatum aliorumque locorum forma serpentum adorabantur, quemadmodum Isidorus testatur. Et duo serpentes picti in atrio alicuius loci indicabant, eum Heroi cuidam siue Deo consecratum esse, id quod Persius significare videtur:

*Hic veto quisquam faxit aletum,
Pinge duos angues: pueri, sacer est locus: extra
Meiite*

Quibus verbis apponi iubetur indicium loci consecrati Deum vel heroum alicui, cuius rei symbolum uti iam diximus apud veteres erat anguis. Hinc quoque Aristophanes in Pluto: *ἐξέτην ἔν δύο δρακόντ' ἐν τῷ ναῶ.* ubi scholiastes ita commentatur

Iustin. Mart.
in Apolog. II,
pro Christ.
p. m. 71.
Isidor. Orig.
l. 12. c. 4.

tatur, κοινῶς πᾶσι τοῖς ἠρώσι δράκοντες παρέρθεντο. Genii quoque per anguem ex veterum superstitione saepe apparuerunt.

Ita Virgilius de angue ex Anchisæ tumulo proserpente :

Aenid. I. V.

*Dixerat haec: adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placide tumulum, lapsusque per aras:
Caeruleae cui terga notae, maculosus et auro
Squamam incendebat fulgor: ceu nubibus arcus
Mille trahit varios adverso sole colores.
Obstupuit visu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras et leuia pocula serpens,
Libavitque dapas, rursusque innoxius imo
Successit tumulo, et depasta altaria liquit,
Hoc magis inceptos genitori instaurat honores,
Incertus geniumne loci, famulum ne parentis
Esse puter.*

Imo et in historiis est, Deos illos stercoreos saepe sub habitu et forma Draconum cum foeminis congressos; sic Olympiadem ex Ioue Hamnone Alexandrum: sic Acciam ex Apolline Augustum concepisse, sic fatum Scipionem Africanum, Galerium Armentarium et alios, auctores sunt Plutarch. in Alex. Suetonius in Augusto, Gellius et Aurelius Victor in Galerio. **Quin** Gellius I. VII. etiam ipse Iupiter in draconem mutatus filiam ex matre Cerere c. i. suscepiam compressisse fingitur, ex quo concubitu taurus genitus Arnob. adu. fuerit. *Cum enim verueccus Iupiter, inquit Arnobius, Proserpinam Gentes I. V. p. filiam suam ex matre Cerere natam, validam, floridam et succi esse conspiceret plenioris, oblitus paulo ante quid malorum et sceleris esset aggressus, et temeritatis quantum, redit ad priores actus, et quia nefarium videbatur satis, patrem cum filia comminus uxoria coniugatione misceri, in draconis terribilem formam migrat: ingentibus spiris paucam colligat virginem, et sub obtentu fero mollissimis ludit atque adulatur amplexibus. Fit ut et ipsa de semine fortissimi compleatur Iouis, sed non eadem conditione, qua mater: nam illa filiam reddidit lineamentis descriptam suis: at ex partu virginis tauri species fusa, Iouialis monumenta pellaciae. Auctorem aliquis desiderabit rei? tum illum citabimus Tarentinum notumque senarium, quem antiquitas canit dicens: taurus Draconem genuit, et taurum*

rum *Draco*. Cuius fabulae iisdem fere verbis meminit Clemens Alexandrinus et Iulius Firmicus, cuius verba audire operae pretium fuerit: *Sequitur adhuc aliud Symbolum, quod pro magno miserorum hominum credulis auribus traditur, τὸ αὐτὸ δὲ θεοῦ κριτῆς ὁμοῦν τοῖς πατῆρσι.* Aliquando nobis signa, Diabole, maculae nominis prodidisti, aliquando infame nomen propria voce confessus es. Scio qui fueris, quid ausus sis, scio quid fecerit scelerum tuorum malitiosa persuasio. Hoc erat, quod Evae, cum eam perderes, magnopere pollicebaris, cum ei diceres. Eritis quasi Dii. Tunc parabas tibi ac tuis templa et delubra faciebas et venenati oris illuuiem nefarii ceremoniis consecrabas. serpis in templis et occisarum hostiarum misero pasceres sanguine. Nec venenis tuis cruor defuit, nec semiustae crematorum corporum partes, humanarum te etiam victimarum frequenter sanguine cruentasti. Et Saccaris (legendum videtur Lariaris) templi cruore, vel ara Carthaginis rabies tua, et siccarum faucium venena nutria sunt etc. Fugite o miseri homines fugite, et contagionem istam quantacunque potestis celeritate deserite. DRACO est, qui colitur. Latere non potest, proprietatem nominis sui ipse confessus est. Confessum reum poena consequitur. Audite quid sanctus propheta diuina instigatione denunciaret. Oraculum hoc Esaias nobis fides tradidit; ait enim; In illa die superinducet Deus gladium sanctum et magnum, et fortem super Draconem, serpentem magnum et tortuosum et interficiet Draconem. Voluntas Dei perfectio operis substantia est. Bene Draconis lata sententia est: quicquid Deus dixit, factum est, morituri Draconis hoc solatium est, ut exitum suum frequens perditorum turba comitetur. si mortis eius dies quaeritur, tunc percussus est, cum hominem Deum vidit, cumque nobis Christi numen apparuit. Post illum diem, qui serpentis huius secutus fuerit institutum, necesse est, ut cum serpente moriatur. Ex hac vero Iouis libidine filiam Proserpinam sub Draconis forma vitantis ipsa sacra et ritus initiationis ipsius, quibus Sabadi-

in Protes, is nomen est, extiterunt: quibus aureus coluber, Anobis itidem teste loco ante citato, in sinum dimittitur consecratis, et eximitur rursus ab inferioribus partibus atque imis. Id quod Clemens Alexandrinus quoque confirmat: Σαβαζιαν γὰρ μυστηρί-
ων

ων σύμβολον τοῖς μυημένοις, ὁ δὲ κόλπε Θεός, θεράπων δὲ ἐστὶν ἔτι
 διεκλιόμενος τῷ κόλπε τῶν τελευμένων, ἔλεγχος ἀκρωσίας Διός. et
 Iulius Firmicus, *Sebazium colentes Iouem, inquit, anguem cum ini-*
tiantur per sinum ducunt, adhuc primi erroris vitia grassantur et
quicquid hominem perdidit, colitur et funesi anguis callida et mali-
tosia crudelitas adoratur. Inprimis vero apud Graecos cultus
 serpentum in sacris quoque Bacchi conspicuus erat. Cuius
 rei meminerunt Helychius, Plutarchus in vita Alexandri, Chal-
 cidius ad Timaeum, Euripides in Bacchis et Horatius l. II. ode.
 XIX. et inter Patres Christianos Clemens Alexandr. Eusebius,
 Arnobius et Iulius Firmicus. Etenim Bachae orgia cele-
 brantes serpentibus coronatae clamare solitae fuerunt *Ευα* et
 simul monstrare serpentem. Sic Clemens, *Διονύσιον Μανόλην*
ἀρχιερέα Βακχίαις ὁμοφροσύναις τὴν ἱερομανίαν ἀγνοῦντες, καὶ Τελίσκου
τοῖς κρηωνομαίαις τῶν ἐρίφων (Sic enim ex iudicio Desid. Heraldile-
 gendum, non τῶν φόνων) *ἀνεστραμένοι τοῖς ὄφειν ἐπολολοῦσιν*
Ευα ἐκείνη, δι' ἣν ἡ πλοῆν παρεκατέθησε, καὶ ὁ θάνατος ἐπιη-
λέθησε καὶ σημεῖον ὀργῶν Βακχικῶν ὄφεις ἐστὶ Τελεσμέαι, ἀντί-
 κα γένε καὶ τῆν ἀκρίβειαν τῶν Εβραίων Φωνῆν, τὸ ὄνομα τὸ ΕΥα δασυ-
 νόμον ἐρηγεύεται ὄφεις θήλειαι. Quae Arnobius his verbis re-
 censet: *Bachanalia praetermitamus immania, quibus nomen Omop-*
phagis Graecum est: in quibus furore mentito et sequestrata pecto-
ris sanitate circumplicatis vos anguibus, atque ut vos plenos Dei
numine ac Maiestate doceatis, caprorum reclamantium viscera cruen-
tatis oribus dissipatis. Hos serpentes initiis sacros teste Suida πα-
 ρεάς vocabant, et sunt mansueti, nec laedunt homines. Hinc
 Demosthenes de Corona: *τὰς ὄφεις τὰς παρεάς θλιβῶν, καὶ ὑ-*
πὲρ τῆς κεφαλῆς αἰωρῶν, καὶ βοῶν ἐνὶ σαβῶι. Dari enim hu-
 iusmodi serpentes innoxios et veneni expertes, quin etiam singu-
 lari prorsus φιλοσθραπίαι tum erga mulieres tum pueros praedi-
 tos, multorum testimoniiis atque exemplis probat Doctissimus
 Vossius, et ex eo, quod in hominum etiam lectos se recipiant
 innoxii, fabulosi illi Olympiadis et aliarum congressus, quorum
 supra mentionem inieciimus, ortum traxisse videntur. Hoc uni-
 cum, prius quam cultum apud Graecos visitatum mittamus, ob-
 seruare liceat, quod serpens non tantum Ioui Sabazio (quod
 nomen

Saubert. de
sacrificiis c.
XIV. p. 293.
Artemid. Onir.
1. 2. c. 13.

nomen a diuino cognomento ארתם ונחש Saubertus et alii deriuare volunt) sed et aliis Diis sacer fuerit Δαδμων δαδμων inquit Artemidorus, σμηδαπει και Θεος πωδισας, ος εστιν ιερος, εστι δε οιδε. Ζεὺς Σαβάζιος, ἡλιος, Διμήτριος, και κόρη, Εὐώτη, Αὐκυλή πικρα, ἡγεως, serpens visus significat etiam Deos omnes quibus sacer est: sunt autem hi; Iupiter Sabazius, sol, Ceres et Proserpina, Hecate, Aesculapius et Heroes.

Arnob. adv.
Gent. I. VII.

XII. Iam a Graecis ad Romanos progredimur, apud quos Aesculapius serpentis figura colebatur, qui et ei sacer erat teste Arnobio. Et prope templum eius, in quo valetudinis recuperandae causa cubabant aegroti, in iussula Tiberina nauis erat praelonga ex Thasio lapide, cuius insigne erat caput tauri, a latere simulacrum serpentis, vt refert Fab. in Rom. c. IX. quia nempe medicum anguimum more oporteat esse circumspectum. Addunt alii quoniam in hieroglyphicis serpentis pictura pro bona fortuna ac salute sumitur, quod itidem ex historia serpentis aenei a Mose erecti salutiferi ortum videtur. Alii dicunt, ad Aesculapii, Glaucum vt sanaret coacti, et id in loco secreto meditantis bacillum, quem manu tenebat, anguem adrepisse; quem vbi illi commotus bacillo percussum interfecisset, alium anguem venisse, herbamque quam ore gerebat, capiti Aesculapii imposuisse et fugisse: qua ille Glaucum sanarit. Alii perhibent, Pariam serpentem igneo esse colore et acerrimo oculorum visu, oreque laxo, vnde mordendo nihil noceat, animo etiam mitissimo, ideoque Deorum humanissimo Aesculapio consecratum. qua de re plura apud Gyraldum videri possunt. Ceteroquin mirabilis prorsus historia est Aesculapil serpentis specie apparentis et lue saeuiente Epidauri Romam acciti, vrbemque diuturna pestilentia liberantis, quam inter Veteres Valerius Maximus imprimis prolixè & accurate recenset, cuius proinde verba audiamus: „Triennio continuo vexata pestilentia civitas nostra, cum finem tanti, et tam diuturni mali, neque diuina misericordia neque humano auxilio imponi videret, cura sacerdotum inspectis libris sibyllinis animaduertit, non aliter pristinam recuperari salubritatem posse, quam si ab Epidauri Aesculapio esset arcessitus.

Itaque

Gyraldus T. I.
Synt. VII.
p. 234.
Valer. Max.
lib. 1. c. 8. §. 2.

Itaque eo legatis missis, vnicam fatalis remedii operam aucto-
 ritate sua (quae iam in terris erat amplissima) impetraturam,
 se credit: Neque eam opinio decepit: pari namque studio,
 petitem, ac promissum est praesidium: e vestigioque Epidau-
 rii, Romanorum legatos in templum Aesculapii (quod ab eo-
 rum vrbe quinque millibus passuum distat) perductos, vt,
 quicquid inde salubre patriae laturos se existimassent, pro suo,
 jure sumerent, benignissime innitauerunt. Quorum tam prom-
 tam indulgentiam, numen ipsius Dei subsecutum, verba mor-
 talium coelesti obsequio comprobauit. Siquidem is anguis,
 quem Epidaurii raro, sed nunquam sine magno ipsorum bono,
 visum, in modum Aesculapii venerati fuerunt, per vrbs cele-
 berrimas partes, mitibus oculis, et leni tractu labi coepit, tri-
 duoque inter religiosam omnium admirationem conspectus,
 haud dubiam prae se appetitae clarioris sedis alacritatem ferens,
 ad triremem Romanam perrexit, pauentibus inusitato specta-
 culo nautis, eo conscendit, vbi Q. Ogulnii legati tabernacu-
 lum erat, inque multiplicem orbem, per summam quietem est,
 conuolutus. Tum legati, perinde atque exoptatae rei com-
 potes expleta gratiarum actione, cultuque anguis a peritis ac-
 cepto, lacti inde soluerunt: ac prosperam emensi nauigatio-
 nem postquam Antiun appulerunt, anguis, qui vbique in na-
 uigio remanserat, prolapsus in vestibulo Aedis Aesculapii, myr-
 ro frequentibus ramis diffusae, supereminentem excelsae alti-
 tudinis palmam circumdedit: perque tres dies positus, quibus,
 vesci solebat, non sine magno metu legatorum, ne in triremem,
 reuerti nollet, Antiensis templi hospitio vsus, vrbi se nostrae,
 aduehendam restituit, atque in ripam Tiberis egressis legatis,
 in insulam, vbi templum dicatum est, transnauit: aduentu,
 que suo tempestatem, cui remedio quaesitus erat, dispulit.
 Cuius historiae an fabulae, id quod iam in medio relinquimus,
 inter veteres Liius quoque, Plinius, Plutarchus, alique me-
 minerunt. Quae si reuera ita gesta fuerint, prout narrantur,
 hic serpens Aesculapii aequae ac Paradisiacus fatana stipatus et
 Daemoniacus iste serpens fuerit, necesse est, qui antesignanus
 extitit agminis ab diuinae meritis placito deficientis. Sic enim

Cyprian. de
Vnit. Ecclaz.

Stygius ille cerastes laruatusque coluber *occulis accessibus*, ut cum Cypriano loquar, vtitur, *Ea enim semper eius est astutia, ea est circumueniendi hominis coeca et latebrosa fallacia, qua ab initio statim fefellit. et verbis mendacibus blandiens rudes animos incauta credulitate decepit.* Per serpentem virus malitiae suae in protoplastos emisit serpens infernalis, illud hac occasione exercuit tum temporis apud Romanos quoque, quorum *ὀφιοειδέσιον* vel hoc exemplo satis probatam dedimus.

I. Antiquit.
Borussiae.

XIII. Non solum vero antiquis seculis Aegyptii, Graeci, et Romani alique de quibus huc vsque actum fuit, serpentes diuino honore profecuti sunt, sed et multo recentioribus ab aliis etiam gentibus eundem iis tributum legimus. Sic Erasmus Stella serpentes a Borussis pro Deo habitos scribit: *Nulla, inquit, eis sacra aliquandiu fuere: tandem in eam deducti insaniam, vt serpentes, ferasque et arbores religiose colerent.* Sigismundus quoque L. Baro in Herbestein idem refert de Samogitis, Commentariis rerum Moscouiticarum, vbi tradit: *Samogithiae incolis serpentem esse pro Deo.* Et, *siquid aduersi, inquit, illis accideret, serpentem, Deum domesticum, male acceptum et saturatum esse credunt.* De Samogitis item I. Caesar Scaliger de subtilitate, contra Cardanum: *In Sarmatia, inquit, regio aut Rutenorum aut Rutenis proxima est, Samogitia. In ea lacerti sesquipedales maiores, crassi, nigri: quos incolae pro laribus colunt familiaribus, si quid accidit sinistri: minus rite cultum numen suspicantur, aut deterioribus parioribus acceptum epulis. Itaque curant eorum opera attentiore, qua se se ad res secundiores existimant exoraturus.* Alexander quoque Guaginus in Sarmatia sua Europaea de Lituaniis haec scribit: *Viperas atque serpentes Deos esse credebant, eisque cultum praecipuum exhibebant, et singuli patres familias, ciues, coloni, et nobiles, singulos serpentes domi adseruare solebant, quos pro Penatibus et laribus familiaribus adorabant; lacque et gallos Gallinaceos eis immolabant: eratque inauspicatum et exitiabile toti familiae, quempiam ex eis violasse, dehonorassee, aut domi non fouisse. Tales enim vel omnibus bonis priuabantur, vel crudeliter lacerati interibant.* Vbi postrema verba parum differunt ab eo, quod Sigismundus L. Baro in com.

Exercit. 183,
sect. II.

commentariis rerum Moscoviticarum antea iam memoratis, refert contigisse in Lithuania cuidam, qui serpentis cultum dereliquisset. Cum, inquit, priori ex Moscovia iunere rediens in Troki venissem, referebat hospes meus, ad quem forte diuiteram, se eodem, quo ibi eram, anno ab eiusmodi quodam serpentis cultore aliquot stuearia apum emisse: quem cum oratione sua ad verum Christi cultum adduxisset, vique serpentem, quem colebat, occideret, persuasisset; aliquanto post cum ad uisendas apes suas eo reuersus fuisset, hominem facie deformatum, ore aurium tenus miserabilem in modum diducto, offendit. Tanti mali causam interrogatus respondit, se, quod serpenti, Deo suo, nefarias manus iniiecisset, ad piaculum expiandum, luendamque poenam hac calamitate puniri; multaque grauiora, si ad priores suos ritus non rediret, se pati oportere. Quae si reuera contigerint, quemadmodum omnino ea fieri posse nemo temere negauerit, omnino daemonem, cui maior potestas in regno idololatriae tenebricoso concessa videtur, hic partes suas agere minime dubitandum censeo, nisi forsitan cum Bekkero eiusque coecis affectis omnem Daemonis operationem in corpora praefracte negare velimus, quem tamen errorem sane periculosissimum et vltcrius, quam prima fronte praese ferre videbatur, tendentem toto pectore detestamur. Interim his de cultu serpentum addere liceat, quae M. Z. Boxhornius in Historia universalis, de Lithuanis et Samogitis serpentes numinis instar colentibus, profert ex oculati gravissimique, vt eum vocat, testis Ioannis Meleti Epistola ad Georgium Sabinum, vbi praemissis quibusdam de ceterarum Sarmatiae gentium daemonum cultu ac idololatriamox subdit: *Praeterea Lithuani et Samogitiae in domibus sub fornace, vel angulo vaporarii, vbi mensa est, serpentes fouent, quos numinis instar colentes, certo anni tempore, precibus sacrificuli euocant ad mensam. Hivero exeuntes per mundum linteolum considunt, et super mensam assident. Vbi postquam singula fercula delibauerunt, rursus descendunt, seque abdunt in caernis. Serpentibus digressis, homines laeti fercula illa praegustata comedunt, ac sperant illo anno omnia prospera sibi euentura. Quod si ad preces sacrificuli non exierint serpentes, aut fercula super mensam posita non delibauerint, tum credunt se anno illo magnam subituros calamitatem. A Calecutenibus quoque serpentes coli tradit I. Caesar Scaliger Comment.*

c. XVIII, sect.

123.

in l. II. Aristotelis de historia animalium, *Lusitani*, inquit, *navigatores serpentes prodidere in prouincia Calecui vastissimo esse capite, porci maximi magnitudine: pro numine ab Rege coli.* Quin etiam Peruani, vt Iosephus Acoſta Auctor eſt, coluere iridem, eamque effingere ſolent cum duobus a latere ſerpentibus, vnde apparet, Peruanis quoque ſerpentes fuiſſe ſymbolum diuinitatis.

XIV. In ipſius Eccleſiae gremio olim Ophiani vel Ophitae nati ſunt a ſerpente ſic dicti, quia ipſam *οφίον* ſerpentem factam dixerunt, et ſerpentem illum, per quem Eua primum decepta eſt, colebant et adorabant, Diuinamque illi non modo vim et potentiam, ſed naturam etiam atque eſſentiam tribuebant: et magnam ſerpentinae figurae vim eſſe inde docere conabantur, quod et homines inteſtina in alio in ſpiras ſerpentum more conuoluta habeant, et Moſes ſerpentem exaltarit in deſerto, cuius adſpectu iſti ab aliis ſerpentibus ſanarentur. Serpentem aliquem in ſpelunca nutriuerunt et venerati ſunt, a quo per magicas incantationes euocato et ſuper altare

egreſſo oblationes ſuas ſanctificari crediderunt. Haec et plura alia de Ophitis apud Irenaeum, Tertullianum, Epiphanium, Auguſtinum legi poſſunt. Inprimis quoque Origenes multa lectu digna de Ophitis in medium aſſert, quae iam ad finem propoſitae exſcribere nolumus, ex iis autem ſatis apparet: Ophitarum Theologiam Aegyptiacae fuiſſe ſimillimam, ita vt potius Magis quam Chriſtianis annumerari debeant, ac ipſe Origenes inter alia ſectae huius auctorem Euphratem quempiam fuiſſe memorat, et Ophianos Chriſtianos eſſe negat, cum neminem in ſuum ſodalitium adſciſcant, niſi prius Ieſum exſecratus fuerit. in qua noua antiqui colubri Paradisiaci fraude in ſui honorem et adorationem inſtituta iam ſubſiſtimus et Chriſto Seruatori noſtro, qui ſerpentis caput contriuit, et iuſtis conceſſit, vt Clementis Alexandrini verbis vtamur, *ἐπίδωκε ὁ Θεὸς καὶ σκορπίων περιπατῆν, καὶ γιδῶν τε καὶ δαιμόνων καὶ τῆς τῶ ἀντικειμένης φρονήσεως, αἰernas decernimus laudes.*

Cl. Al. l. 4.
Strom.

S. D. G.

00 A 6280

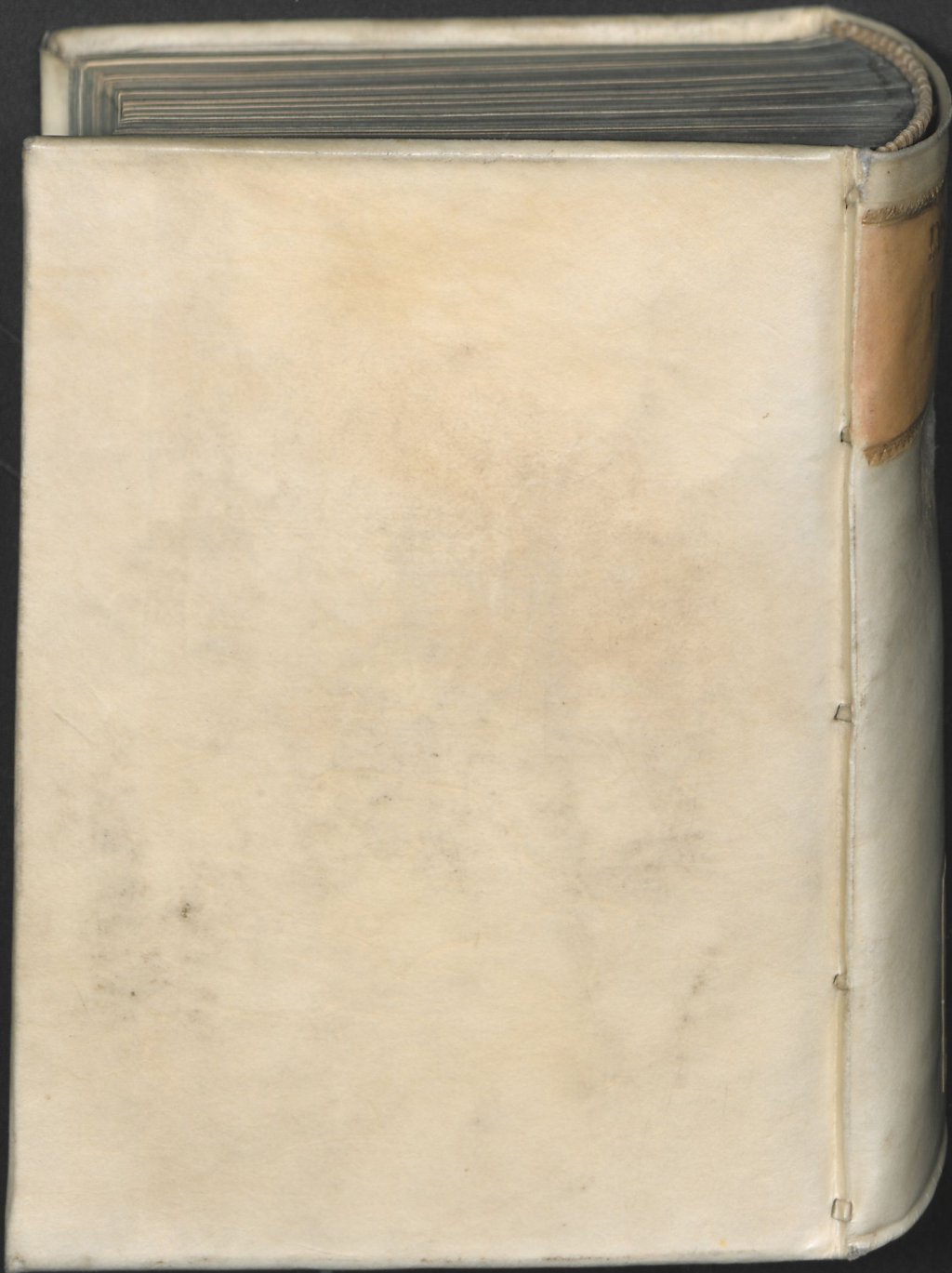
ULB Halle 3
002 828 09X

56.

nebo

A et Ω .
DE
ΟΦΙΟΛΑΤΡΕΙΑΙ
CONSENSV
INCLYTI PHILOSOPHORVM ORDINIS
PRAESIDE
M. PHILIPPO OLEARIO,
GRAEC. ET LATINAR. LITTERAR. P. P.
AD D. IX. DECEMB. MDCCCXIII
PVBLICE DISSERTET
IO. FRIDERICVS STEINDORFF
PH. BACC. CYGNEA MISNICVS.

LIPSIÆ,
LITTERIS IMMANVELIS TITII.